

**ZAMONAVIY MUZEYLAR: MADANIYAT VA INNOVATSIYANING  
CHORRAHASI**

***Xurramov Firuzjon Davlat o'g'li.***

*“Shahrisabz” davlat muzey-qo‘riqxonasi filial mudiri.*

Tel: +99897 854 47 55 Email: [firuzjonkhurramov@gmail.com](mailto:firuzjonkhurramov@gmail.com)

***Qayumov Farhod Narziqulovich.***

*“Shahrisabz” davlat muzey-qo‘riqxonasi filial mudiri.*

Tel: +998995945638 Email: [fqayumov02@gmail.com](mailto:fqayumov02@gmail.com)

**Annotatsiya:** Mazkur maqolada zamonaviy muzeylarning shakllanishi, ularning raqamli texnologiyalar, interaktivlik va ijtimoiy jarayonlarga moslashuvi tahlil qilinadi. Shuningdek, O‘zbekiston tajribasi va global tendensiyalar asosida zamonaviy muzeylarning ijtimoiy, madaniy va ta’limiy ahamiyati ilmiy asoslangan holda ko‘rib chiqiladi.

**Kalit so‘zlar:** zamonaviy muzey, raqamlashtirish, interaktivlik, raqamli transformatsiya, madaniy meros, O‘zbekiston.

**Аннотация:** В данной статье рассматривается формирование современных музеев, их адаптация к цифровым технологиям, интерактивности и социальным процессам. Также на основе опыта Узбекистана и глобальных тенденций научно обосновано социальное, культурное и образовательное значение современных музеев.

**Ключевые слова:** современный музей, цифровизация, интерактивность, цифровая трансформация, культурное наследие, Узбекистан.

**Abstract:** This article analyzes the development of modern museums and their adaptation to digital technologies, interactivity, and social processes. It also scientifically examines the social, cultural, and educational significance of modern museums based on the experience of Uzbekistan and global trends.

**Keywords:** modern museum, digitalization, interactivity, digital transformation, cultural heritage, Uzbekistan.

### **Kirish**

XXI asrda muzeylar klassik eksponat ko'rsatishdan chiqib, raqamli transformatsiya, innovatsion taqdimot usullari va ijtimoiy integratsiyalashuv orqali yangi bosqichga o'tdi. Zamonaviy muzeylar jamiyat hayotining ajralmas qismiga aylanib, madaniyat, ta'lim, texnologiya va ijtimoiy kommunikatsiya chorrahasida joylashmoqda. Ushbu maqola zamonaviy muzey fenomenini tahlil qilish, uning rivojlanish omillari va O'zbekistondagi aks etishini ilmiy asosda yoritishga bag'ishlangan.

### **Zamonaviy Muzeylarning Xususiyatlari**

#### **1. Raqamli texnologiyalar integratsiyasi**

Zamonaviy muzeylar zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng qo'llamoqda. Xususan, virtual reallik (VR), kengaytirilgan reallik (AR), interaktiv sensorlar, raqamli gidlar orqali tashrif buyuruvchiga individual, hissiy va kognitiv jihatdan boy tajriba taqdim etilmoqda (Anderson, 2020).

#### **2. Interaktivlik va foydalanuvchi tajribasi**

Muzey tajribasining interaktivligi nafaqat bilim berish, balki tashrif buyuruvchini ishtirokchi sifatida jalb qilish imkonini beradi. Masalan, ba'zi zamonaviy san'at muzeylari eksponatlarni mehmonlarning harakati yoki ovozigamosh ravishda "jonlantiradi" (Falk & Dierking, 2016).

#### **3. Ta'limiy va ijtimoiy makon sifatida muzey**

Zamonaviy muzeylar ko'plab yoshlar, talabalar va ijtimoiy guruhlar uchun madaniy va tarbiyaviy platformaga aylangan. Muzeylar tomonidan o'tkaziladigan ochiq darslar, ko'rgazmalar, muhokamalar va ekskursiyalar tashrif buyuruvchilarning madaniy savodxonligini oshiradi (Hooper-Greenhill, 2007).

### **Dunyo Muzeylaridagi Innovatsion Yondashuvlar**

Quyidagi zamonaviy muzeylar global tendensiyalarni namoyon etadi:

- *M+ Museum (Gonkong)* — raqamli san'at, dizayn va media bo'yicha Osiyoning eng innovatsion markazlaridan biri.
- *V&A East (Buyuk Britaniya)* — eksponatlarni yopiq saqlash o'rniga ularni ochiq saqlash kontseptsiyasini joriy etgan.
- *The Louvre Lens (Fransiya)* — markaziy shahardan tashqarida qurilgan bo'lib, hududiy madaniy faollikka turtki bo'lmoqda.

### **O'zbekistonda Zamonaviy Muzeylar Rivoji**

So'nggi yillarda O'zbekistonda muzey sohasida muhim islohotlar amalga oshirilmoqda:

#### **1. Yangi madaniy platformalar**

- *Zamonaviy San'at Galereyasi (Toshkent)* va *Art Station Samarkand* – yosh rassomlar, grafik dizaynerlar va media-art yo'nalishidagi ijodkorlar uchun ochiq maydonlar sifatida faoliyat yuritmoqda.

#### **2. Raqamlashtirish va IT infratuzilma**

2020–2023 yillar oralig'ida O'zbekiston bo'yicha ko'plab muzeylar o'z fondlarini raqamlashtirdi. Mobil ilovalar, onlayn kataloglar, interaktiv ekranlar joriy qilindi (Uzbekistan Ministry of Culture, 2022).

#### **3. Xalqaro hamkorlik**

I.V. Savitskiy nomidagi Qoraqalpog'iston davlat san'at muzeyi o'zining noyob kolleksiyasi bilan xalqaro tan olingan maskanga aylandi. Yevropa va Osiyo davlatlari bilan muzeylararo ko'rgazmalar, restavratsiya ishlari amalga oshirilmoqda.

#### **Kelajakdagi Rivojlanish Yo'nalishlari**

Kelgusida zamonaviy muzeylar quyidagi yo'nalishlarda rivojlanishi kutilmoqda:

- *AI (sun'iy intellekt)* asosida individual ko'rgazma tavsiyalari;
- *Inkluziv muhit* yaratish (nogironligi bor shaxslar uchun mos imkoniyatlar);
- *Ekologik barqarorlik* – yashil binolar, kam energiya sarfi;
- *Transmilliy muzey tarmoqlari* – madaniy ko'priklar yaratish.

### Zamonaviy Muzeylarning Ijtimoiy Ahamiyati

- Zamonaviy muzeylar:
- Yosh avlodga tarixni zamonaviy uslubda yetkazadi,
- Mahalliy madaniyatni global kontekstda tanitadi,
- Ta'lim, ijod va ijtimoiy rivojlanish uchun imkoniyatlar yaratadi.
- Ayniqsa, pandemiyadan so'nggi davrda muzeylarning **raqamli transformatsiyasi** ularning global jamiyatda o'rnini mustahkamladi.

### **Xulosa**

Zamonaviy muzeylar – bu tarixni zamonaviy texnologiyalar orqali jonlantirish, ta'limni estetik muhitda targ'ib etish va global madaniyatlar o'rtasida muloqot o'rnatish vositasidir. O'zbekiston ham bu yo'nalishda sezilarli siljishlar qilmoqda. Bugungi muzeylar – bu faqat saqlash emas, balki o'rgatish, uyg'otish va ilhomlantirish maskanidir.

### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR (APA USLUBIDA)**

- Anderson, G. (2020). *Reinventing the Museum: The Evolving Conversation on the Paradigm Shift* (3rd ed.). AltaMira Press.
- Falk, J. H., & Dierking, L. D. (2016). *The Museum Experience Revisited*. Routledge.
- Hooper-Greenhill, E. (2007). *Museums and Education: Purpose, Pedagogy, Performance*. Routledge.
- UNESCO. (2021). *Museums Around the World in the Face of COVID-19*. <https://unesdoc.unesco.org>
- Uzbekistan Ministry of Culture. (2022). *O'zbekiston muzeylarini raqamlashtirish strategiyasi*. [www.madaniyat.uz](http://www.madaniyat.uz)